

розвитку, обміну кращими практиками, а й для професійної підтримки вчителя. Пріоритетним напрямом навчально-методичної роботи залишається супровід дослідно-експериментальної та інноваційної діяльності педагогів, зокрема пілотування Державного стандарту профільної середньої освіти та запровадження в закладах загальної середньої освіти освітніх програм, розроблених на основі типової освітньої програми для 10–12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Міністерство освіти і науки України (2016). *Концепція «Нова українська школа»*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-ENG.pdf>
3. Наказ Міністерства освіти і науки України №1225 від 29 серпня 2024 р. «Про затвердження професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти”». URL: <https://mon.gov.ua>
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 898 від 30 вересня 2020 р. «Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>

Кейс-технології як ключ до навичок XXI століття

Олена Байназарова,
старший викладач кафедри освітнього
менеджменту та виховання
КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»
o.bainazarova@ukr.net

Сучасний світ змінюється швидше, ніж будь-коли раніше. Цифровізація, глобалізація та розвиток технологій створюють нові виклики та можливості для освіти. Учні та учениці вже не лише потребують знань: вони мають навчитися адаптуватися, співпрацювати та вирішувати складні проблеми. У цьому контексті навички XXI століття стають необхідністю для успішного життя.

Традиційна система освіти часто орієнтована на передачу знань і перевірку запам'ятовування, що не забезпечує підготовку учнів до сучасного світу. У цьому контексті кейс-технології виступають ефективним інструментом формування навичок XXI століття, оскільки дозволяють учням активно аналізувати, обговорювати та приймати рішення в ситуаціях, максимально наближених до реального життя. Методика кейсів сприяє розвитку когнітивних, соціальних і особистісних компетентностей, формує критичне мислення, комунікативні навички та здатність до самостійного ухвалення рішень.

Особлива увага в сучасному освітньому середовищі приділяється формуванню компетентностей, необхідних для ефективної діяльності в умовах швидких соціальних, технологічних і економічних змін. До ключових

компетентностей XXI століття належать когнітивні, соціальні, особистісні та цифрові навички. Когнітивні компетентності передбачають критичне мислення, креативність, здатність до самонавчання та аналізу інформації, тоді як соціальні включають ефективну комунікацію, роботу в команді та розвиток емоційного інтелекту. Особистісні компетентності охоплюють гнучкість, саморегуляцію, ініціативність і здатність до прийняття рішень у складних ситуаціях, а цифрова та медіаграмотність забезпечують уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, критично оцінювати дані, використовувати сучасні технології для професійної та особистісної діяльності. Системне формування цих компетентностей є необхідною умовою підготовки учнів до ефективної соціальної адаптації та професійної реалізації.

Одним із перспективних педагогічних інструментів, що сприяє розвитку ключових компетентностей, є кейс-технологія. Метод аналізу кейсів передбачає розгляд конкретних ситуацій з метою розвитку аналітичного мислення, прийняття рішень та формування практичних навичок. Основними характеристиками кейс-методу є проблемність і практична значущість ситуації, її реалістичне відображення, активна участь учнів, можливість варіативних рішень та обов'язкова рефлексія результатів. Використання кейс-технологій стимулює розвиток критичного мислення, комунікативних і організаційних навичок, а також сприяє формуванню лідерських якостей в освітньому процесі [1; 2].

Історично кейс-метод виник у XIX столітті в межах юридичної освіти Гарвардського університету, де його використовували для аналізу реальних судових справ. У XX столітті метод набув широкого поширення в бізнес-освіті, медицині, у соціальній роботі, що дозволило розвивати стратегічне мислення та здатність до прийняття обґрунтованих рішень у складних умовах. Сучасна педагогіка активно інтегрує кейс-метод як засіб формування компетентностей, що відповідають потребам XXI століття, зокрема креативності, аналітичного мислення, колективної взаємодії та прийняття рішень.

Дослідження численних науковців демонструють, що застосування кейс-технологій в освітньому процесі значно підвищує рівень активності учнів, сприяє їхній залученості та мотивації до навчання, стимулює розвиток аналітичних, критичних і креативних здібностей. Використання кейсів створює навчальне середовище, у якому учні не лише сприймають готову інформацію, а й активно аналізують, порівнюють різні варіанти рішень, оцінюють наслідки та приймають власні обґрунтовані рішення. Така методика сприяє формуванню здатності до комплексного вирішення проблем, розвитку стратегічного мислення та адаптивності в умовах невизначеності.

Кейс-технологія ефективно інтегрує теоретичні знання з практичними завданнями, створюючи місток між навчальною теорією та реальними життєвими або професійними ситуаціями. Це дозволяє учням відчувати практичну значущість отриманих знань, підвищує рівень їхньої самостійності у прийнятті рішень і формує ключові професійні компетентності, необхідні для успішної соціальної та професійної діяльності в майбутньому. Крім того, методика розвиває вміння працювати в команді, комунікаційні навички та здатність до рефлексії власної діяльності, що є невід'ємною складовою сучасної освітньої практики й підготовки компетентного фахівця XXI століття.

Кейси класифікуються за різноманітними критеріями, що дозволяє максимально адаптувати їх до навчальних цілей, рівня підготовки учнів і специфіки

освітнього процесу. *Залежно від джерела інформації* виділяють *реальні кейси*, які ґрунтуються на фактичних подіях, статистичних даних або конкретних документах, і *змодельовані кейси*, які створюються штучно для моделювання певних проблемних або теоретичних ситуацій. Такий поділ дає можливість поєднувати практичну значущість навчання з розвитком аналітичного та критичного мислення, а також формуванням компетентностей, необхідних для адаптації в реальних умовах.

За структурою кейси поділяються на короткі та довгі. Короткі кейси передбачають швидке ознайомлення з проблемною ситуацією та вирішення завдання протягом обмеженого часу, що ефективно для закріплення теоретичних знань або оперативного розвитку аналітичних навичок. Довгі кейси орієнтовані на глибоке дослідження, комплексний аналіз проблеми й виконання проєктної діяльності, що потребує значного часу, командної взаємодії та послідовного опрацювання кількох етапів завдання.

Крім того, *кейси класифікують за рівнем складності*: прості, середньої складності, складні, що дозволяє поступово ускладнювати завдання та забезпечувати диференційований підхід до навчання. За кількістю учасників виділяють: *індивідуальні кейси*, які сприяють розвитку самостійного мислення та особистої відповідальності; *групові кейси*, що формують комунікативні навички та здатність до спільного ухвалення рішень; *командні кейси*, які стимулюють колективну роботу, стратегічне планування та розподіл ролей.

Упровадження такої класифікації в педагогічну практику дозволяє більш ефективно планувати освітній процес, забезпечувати відповідність методичних завдань освітнім цілям, рівню підготовки учнів і специфіці предметного контексту, а також сприяє формуванню ключових компетентностей ХХІ століття, серед яких аналітичне мислення, креативність, критичний аналіз і навички роботи в команді [3; 4].

Якість кейса визначається сукупністю змістових, структурних і методичних показників, що забезпечують ефективність його використання в освітньому процесі та відповідність освітнім цілям. *До змістових показників належать* актуальність, практична значущість, комплексність і відповідність рівню підготовки учнів. *Актуальність* характеризує наскільки кейс відображає сучасні виклики та потреби освітнього середовища, а також чи спонукає він учнів до аналізу реальних проблем. *Практична значущість* визначає можливість застосування висновків і рішень кейса в реальному житті або професійній діяльності, що робить навчання більш цінним і мотивуючим. *Комплексність* передбачає врахування різних аспектів проблеми, зокрема психологічних, соціальних, методичних і міжпредметних, що сприяє формуванню системного мислення. Відповідність рівню підготовки учнів забезпечує оптимальне співвідношення складності завдань і наявних знань, умінь та компетентностей учасників.

Структурні показники охоплюють логічність викладу матеріалу, чіткість формулювань і наявність відкритих питань для дискусії. *Логічність* побудови кейса визначає, наскільки послідовно та зрозуміло представлені умови й завдання, що полегшує аналіз і пошук рішень. *Чіткість формулювань* дозволяє уникнути неоднозначності, забезпечує правильне розуміння проблеми, сприяє концентрації уваги на ключових аспектах. *Наявність відкритих питань* стимулює учнів до обговорення, порівняння різних точок зору, генерування альтернативних рішень і розвитку критичного мислення.

Методичні показники включають можливість варіативних рішень, мотиваційний ефект і баланс між теоретичними знаннями та практичними завданнями. *Можливість варіативних рішень* означає, що кейс передбачає кілька підходів до вирішення проблеми, що сприяє розвитку гнучкості мислення та інноваційності. *Мотиваційний ефект* характеризує здатність кейса залучати учнів до активної участі, підтримувати інтерес і заохочувати до самостійного аналізу й ухвалення рішень. Баланс між теоретичними знаннями та практичними завданнями забезпечує ефективне поєднання навчальної інформації та її застосування на практиці, що сприяє формуванню ключових компетентностей і підвищує результативність освітнього процесу.

Ефективність навчання через кейс-метод обумовлена чіткою структурою роботи з навчальною ситуацією та послідовністю етапів, що забезпечують інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок. *На початковому етапі* учням пропонується реальна або змодельована проблема, що має актуальний зміст і відповідає рівню їхньої підготовки. Цей етап спрямований на активізацію пізнавальної діяльності, формування мотивації до навчання та залучення до розв'язання конкретної проблеми.

Подальший етап передбачає аналіз і обговорення ситуації. Учні досліджують умови кейса, визначають основні проблемні аспекти та формують можливі варіанти вирішення. Така діяльність стимулює розвиток критичного й аналітичного мислення, уміння структурувати інформацію, порівнювати альтернативи та оцінювати наслідки прийнятих рішень.

Етап прийняття рішень полягає у пропонуванні конкретних стратегій дій, їх обґрунтуванні та захисті власних підходів перед групою або класом. Це сприяє розвитку креативного мислення, здатності до самостійного ухвалення рішень, формуванню підприємницьких та ініціативних навичок. Учні навчаються аргументовано захищати власну позицію, ураховувати альтернативні думки та прогнозувати потенційні результати запропонованих рішень.

Заключний *рефлексійний етап* передбачає підсумкове обговорення, оцінювання ефективності ухвалених рішень і аналіз навчального досвіду. Він забезпечує усвідомлення учнями власних навчальних досягнень, виявлення прогалин у знаннях і формування стратегій для подальшого професійного та особистісного розвитку.

Кейс-метод виступає потужним інструментом розвитку компетентностей та наскрізних навичок учнів, оскільки передбачає інтеграцію міжпредметних знань, стимулює роботу в групах і дискусії, сприяє розвитку соціальних і громадянських компетентностей. Діяльність у форматі кейса формує навички креативного та критичного мислення, розвиває підприємливість, ініціативність і здатність до самостійного вирішення проблем. Крім того, кейс-метод ефективно розвиває комунікативні компетентності учнів через обговорення, публічний виступ і захист власних рішень.

Завдяки комплексному підходу кейс-метод забезпечує не лише засвоєння навчального матеріалу, але й формування ключових компетентностей, необхідних для соціальної та професійної діяльності сучасного учня. Він створює умови для навчання через реальні проблемні ситуації, що стимулює розвиток критичного мислення, творчого підходу до вирішення завдань, ефективної комунікації та здатності до самостійного ухвалення рішень, відповідаючи сучасним вимогам освітньої практики [3; 4].

У практичному вимірі кейс-урок передбачає послідовне проходження кількох етапів, кожен із яких виконує специфічні функції у процесі навчання та формування компетентностей учнів. ***Мотиваційний етап*** спрямований на активізацію інтересу до теми, залучення учнів до обговорення проблемної ситуації та створення внутрішньої готовності до навчальної діяльності. Він включає стимулюючі питання, демонстрацію актуальних прикладів або коротких ситуаційних завдань, що спонукають до аналізу та пошуку рішень.

Аналітичний етап передбачає детальне дослідження запропонованої ситуації або кейса. Учні вчаться виділяти ключові фактори, структурувати інформацію, здійснювати порівняння та оцінку альтернативних підходів. Цей етап сприяє розвитку аналітичного мислення, здатності до критичної оцінки даних і формування комплексного погляду на проблему.

Концептуальний етап зосереджений на формулюванні можливих рішень і стратегій дій. На цьому етапі учні застосовують теоретичні знання, поєднують їх із власним досвідом і творчим підходом, а також обговорюють варіанти реалізації запропонованих рішень. Цей етап стимулює креативне мислення, навчає шукати нестандартні підходи та враховувати різні перспективи.

Практичний етап передбачає конкретне застосування знань і навичок у моделюванні або вирішенні реальних чи змодельованих ситуацій. Учні виконують практичні завдання, реалізують розроблені стратегії, аналізують результати та коригують власні підходи, що сприяє формуванню практичних компетентностей і навичок самостійного ухвалення рішень.

Рефлексійний етап завершує кейс-урок і передбачає оцінювання результатів, обговорення труднощів і досягнень, а також осмислення отриманого досвіду. Він дозволяє учням усвідомити власні навчальні досягнення, виявити прогалини в знаннях і навичках, а також виробити стратегії для подальшого розвитку.

Таким чином, запропонована структура кейс-уроку забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, стимулює розвиток критичного та креативного мислення, підвищує комунікативні компетентності, формує здатність до самостійного прийняття рішень, адаптації до різних освітніх і життєвих ситуацій. Це відповідає сучасним вимогам до навчальної діяльності та ефективного формування ключових компетентностей учнів, створюючи основу для їхньої соціальної та професійної адаптації [3; 4].

Проведений аналіз теоретичних і практичних аспектів використання кейс-технологій в освітньому процесі дозволяє констатувати їхню високу ефективність як інструменту формування ключових компетентностей XXI століття. Кейс-метод забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, стимулює розвиток критичного, аналітичного та креативного мислення, сприяє розвитку соціальних, комунікативних і громадянських компетентностей, а також формує здатність учнів до самостійного прийняття рішень у складних і динамічних умовах.

Різноманіття класифікацій кейсів за джерелом інформації, структурою, рівнем складності та кількістю учасників дозволяє забезпечити диференційований підхід до навчання, адаптуючи завдання до рівня підготовки учнів і специфіки навчальної дисципліни. Критерії якості кейса, що включають змістові, структурні та методичні показники, визначають ефективність його застосування та рівень реалізації освітніх цілей.

Послідовна структура кейс-уроку – мотиваційний, аналітичний, концептуальний, практичний та рефлексійний етапи – створює сприятливі умови для активного навчання, розвитку самостійності та відповідальності учнів, стимулює міжпредметну інтеграцію знань і практичне застосування навчального матеріалу.

Таким чином, кейс-метод виступає дієвим освітнім інструментом, що відповідає сучасним вимогам до підготовки учнів, забезпечує розвиток їхніх навичок і компетентностей, сприяє формуванню стратегічного та критичного мислення, а також готує їх до ефективної адаптації у професійному та соціальному середовищі ХХІ століття. Інтеграція кейс-технологій у педагогічну практику дозволяє створити навчальне середовище, орієнтоване на активне навчання, рефлексію та розвиток наскрізних компетентностей, що є ключовими умовами для формування компетентної, самостійної та соціально відповідальної особистості.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Компетентнісний потенціал сучасного уроку. Київ: Педагогічна думка, 2021.
2. Ващенко Л. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: теорія і практика. Київ: Освіта, 2021.
3. Воробей П. А. Інноваційні методи навчання: кейс-технології та проєктний підхід. Львів: Світ, 2021. 288 с.
4. Король Г. О. Метод кейсів у сучасній школі: практичний посібник. Київ: Логос, 2019.

Самостійна робота молодших школярів як умова успішної підготовки до діагностувальних робіт і ДПА з математики

Ольга Гезей,

старший викладач кафедри методики дошкільної та початкової освіти (секція «Нова українська школа») комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»

У статті розглядається питання формування в учнів початкових класів умінь і навичок самостійної роботи з математики як умови успішної підготовки до державної підсумкової атестації. Визначено основні складові самостійної роботи під час підготовки здобувачів початкової освіти до перевірних робіт (діагностувальних, моніторингових, ДПА).

Ключові слова: державна підсумкова атестація з математики, уміння, спільні для всіх ключових компетентностей, навчальна самостійність молодших школярів, самостійна робота з математики, структура самостійної роботи.

Кожна країна доручає своїм закладам загальної середньої освіти забезпечити можливість оволодіння здобувачами освіти ключовими компетентностями щонайменше на рівні, визначеному державними стандартами. ЗЗСО повинні довести зацікавленим сторонам, зокрема державним і місцевим органам влади, батькам і самим учням, що учні справді доклали всіх можливих зусиль для оволодіння освітніми програмами й досягли необхідного для повноцінного життя в сучасному світі рівня сформованості ключових компетентностей [7, с. 8]. На сьогодні підсумкове оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти на етапі закінчення початкової школи здійснюється у формі ДПА, яка, за чинним